ปักไม้ไผ่ สร้างแผ่นดิน

คำนำ

นิทานสร้างสรรค์สังคม เรื่อง ปักไม้ไผ่สร้างแผ่นดิน กล่าวถึงผลกระทบของการกัดเซาะชายฝั่งต่อชุมชนและนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เหมาะกับทุกเพศทุกวัย ทั้งยังได้ความรู้และมีสติ๊กเกอร์ที่ช่วยเสริมทักษะและจินตนาการให้กับเด็กเล็กอีกด้วย

สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นิทานสร้างสรรค์สังคม เรื่อง ปักไม้ไผ่สร้างแผ่นดิน เล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับเยาวชน และประชาชนทั่วไป เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ ให้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและร่วมมือกันเพื่อดูและรักษาชายฝั่งของไทยต่อไป

คณะผู้จัดทำ

ณ ชุมชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดภาคตะวันออก

หมู่บ้านนี้ กำลังพบกับปัญหาใหญ่
เพราะทั้งหมู่บ้านกำลังจะหายไป

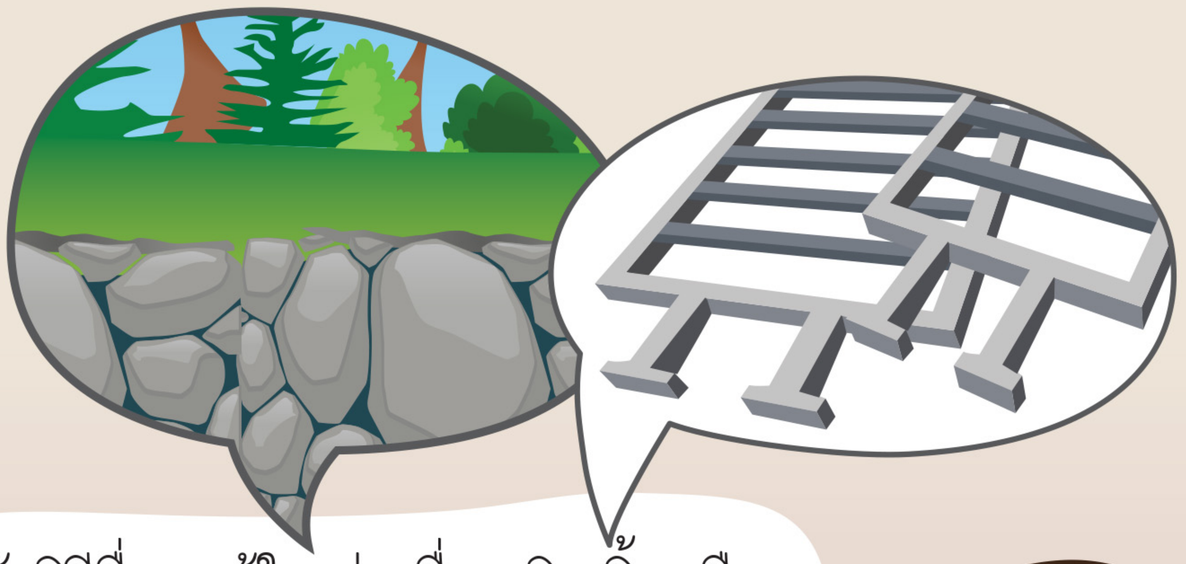
สมัยก่อน หมู่บ้านของเรา
อยู่ห่างจากชายฝั่งหลายกิโลเมตร
แล้วดูตอนนี้สิ

ประชุม

เป็นเพราะพวกเราตัดต้นโกงกาง
เอามาเผาถ่านขายกันหมด เลยเกิดการ
กัดเซาะชายฝั่ง ที่ดินหายไปเป็นกิโล

เราขอให้ทางการ มาสร้างกำแพง
กันไว้ไม่ได้หรือผู้ใหญ่ อีกนิดเดียว
ถนนหน้าหมู่บ้านเราจะพังแล้ว

ไม่ได้หรอกสมปอง ที่ตรงนี้เป็นหาดเลน
สร้างกำแพงไม่ได้หรอก มีแต่จะเกิดผลเสีย

แล้ววิธีอื่นละผู้ใหญ่ เขื่อนหินทิ้งหรือ
คันดักตะกอน อะไรก็ได้ที่จะทำให้
หมู่บ้านของเราไม่หายไป

ต้องลองปรึกษาทางการดูก่อน
เพราะโครงสร้างแข็งมันจะส่งผลกับพื้นที่
ใกล้เคียงนะ เราต้องศึกษาดีๆก่อนจะ
ลงมือทำอะไร เอาเป็นว่า พรุ่งนี้ฉันจะเข้าไป
ปรึกษาทาง อำเภอและกำนันดูอีกครั้ง

วันรุ่งขึ้น ผู้ใหญ่เดินทางไปพบกำนันและ นายอำเภอ

เรื่องที่ผู้ใหญ่กังวลว่าหมู่บ้านจะถูกกัดเซาะหายไปนั้นตอนนี้เราหาทางออกได้แล้วนะครับ

ท่านนายอำเภอจะแก้ปัญหาอย่างไรครับ ตอนนี้ถนนหน้าหมู่บ้านกำลังจะโดนกัดเซาะแล้ว

ไม่ต้องกังวลหรอกครับ
กำนัน ผู้ใหญ่ เพราะมีเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้องโดยตรงมาดูแล มีการ
สำรวจพื้นที่ และพูดคุยกับชาวบ้าน

ถ้าเป็นการสร้างโครงสร้างแข็ง
ผมเกรงว่าจะกระทบถึงหมู่บ้านอื่นๆ
ใกล้เคียงด้วยนะครับท่านนายอำเภอ

ทางสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล
และชายฝั่งที่ 1 ได้ติดต่อเข้ามาขอลงไปสำรวจพื้นที่
กัดเซาะในอำเภอของเราทั้งหมด เพื่อจัดทำข้อมูลพื้นฐาน
ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งที่เกิดจากผลกระทบการ
กัดเซาะ หน้าหมู่บ้านของผู้ใหญ่ มีความเร่งด่วนมาก
คงจะได้รับการแก้ไขในเร็วๆนี้

อีกไม่กี่วันถัดมา เจ้าหน้าที่ได้เข้ามาพบผู้ใหญ่และขอสำรวจพร้อมทั้ง
บันทึกภาพ บริเวณที่ถูกกัดเซาะ จนเกือบถึงถนน

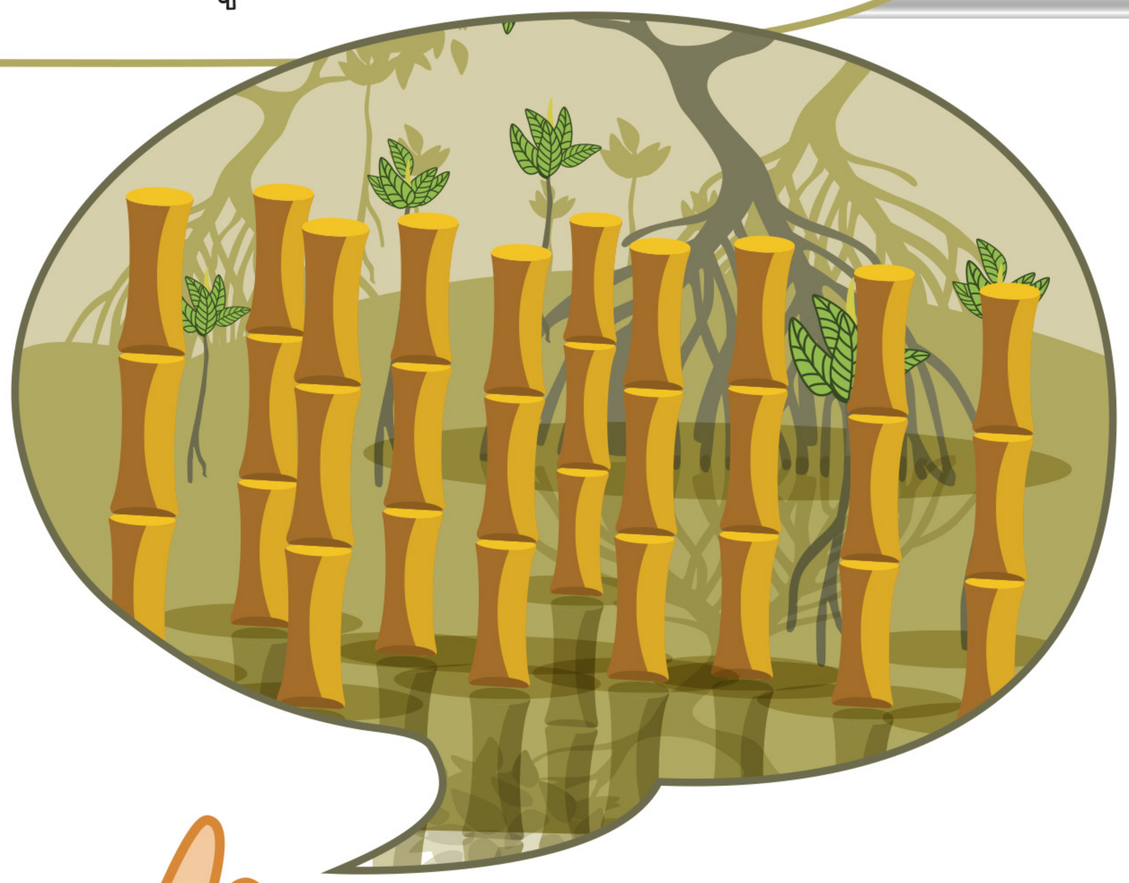
ผมฝากด้วยนะครับ หมู่บ้านของผมถูกกัดเซาะหายไป
เป็นกิโล ภายในระยะเวลาไม่กี่ปี ตอนนี้กังวลว่า ถ้าถนน
หน้าหมู่บ้านถูกเซาะหายไป นอกจากจะใช้เดินทางไม่ได้แล้ว
บ้านเรือนของเราก็จะอยู่ไม่ได้ด้วย

ไม่ต้องห่วงครับผู้ใหญ่ หมู่บ้านของผู้ใหญ่เป็นพื้นที่วิกฤต
ไม่เกินเดือนนี้ ผมจะจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ขอให้ผู้ใหญ่
พาลูกบ้านไปประชุมเพื่อเสนอเรื่องให้ทางผู้บริหารทราบ
จะได้รีบลงมือแก้ไขได้ทันท่วงทีนะครับ

หลังจากนั้นไม่นาน สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล
และชายฝั่งที่ 1 ก็จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ผู้ใหญ่และลูกบ้าน
ได้เข้าร่วมประชุม และได้ข้อสรุปว่า จะแก้ไขปัญหาการกัดเซาะบริเวณ
หมู่บ้านนี้ โดยการ “ปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น”

การปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น เป็นการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะหาดเลน ที่พัฒนาต่อยอดมาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการปักจะปักเป็นแนวห่างจากชายฝั่งไม่เกิน ๕๐ เมตร เพื่อชะลอความรุนแรงของคลื่นและเปิดโอกาสให้เกิดการตกตะกอน จนสามารถปลูกป่าชายเลนตามลงไปได้

ข้อดี: ชุมชนสามารถทำได้เอง ต้นทุนไม่สูง เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ และมีผลกระทบกับพื้นที่น้อย

ข้อจำกัด: มีอายุการใช้งานสั้น ต้องมีการซ่อมบำรุง และต้องเร่งการปลูกป่าชายเลน

ผมอยากจะขอความคิดเห็นจาก
ทุกคนในชุมชน ว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการ
ปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นหากเห็นด้วย
กรุณายกมือครับ

"ปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น"

หลังจากเสร็จสิ้นการประชุมไม่นาน
ก็เริ่มกระบวนการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน
กำหนดพื้นที่ กำหนดรูปแบบและคัดเลือกไม้ไผ่
ที่ได้ขนาดเพื่อดำเนินการ โดยมีการจ้างงานภายในชุมชน
ให้มาเป็นแรงงานในกระบวนการปักไม้ไผ่ด้วย

หลังจากปักไม้ไผ่ชะลอคลื่นไม่ถึง 6 เดือน
ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในพื้นที่ คือ
มีการตกตะกอน มีพืช และสัตว์หลายชนิดเกิดขึ้น

หลังจากนั้นประมาณ 1 ปีมีนักเรียน มาทำกิจกรรมปลูกป่าชายเลน
โดยมีเจ้าหน้าที่มาดูแล แนะนำวิธีปลูกและนำพรรณไม้มาแจก
ชาวบ้านก็ร่วมมือร่วมใจปลูกป่าชายเลนด้วย

ในที่สุด หมู่บ้านนี้ก็รอดพ้นจากการถูกกัดเซาะ และยังมีพื้นที่งอกเพิ่มขึ้นมาจากการตกตะกอน และเมื่อมีพื้นที่เพิ่มขึ้น ก็สามารถทำประโยชน์ต่างๆได้มากมาย เช่นการปลูกพันธุ์ไม้ป่าชายเลน เพื่อให้ต้นไม้เหล่านี้ ทำหน้าที่ยึดเกาะหน้าดินไว้

หลังจากปักไม้ไผ่ชะลอคลื่น
พื้นที่บริเวณนี้เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ทุกวันนี้พวกเรา
ไม่กลัวว่าหมู่บ้านจะหายไปในทะเลอีกแล้ว

ตอนนี้หน้าหมู่บ้านมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ชาวบ้าน
มีความสุขมากขึ้น มีอาชีพและมีรายได้ เพิ่มขึ้น

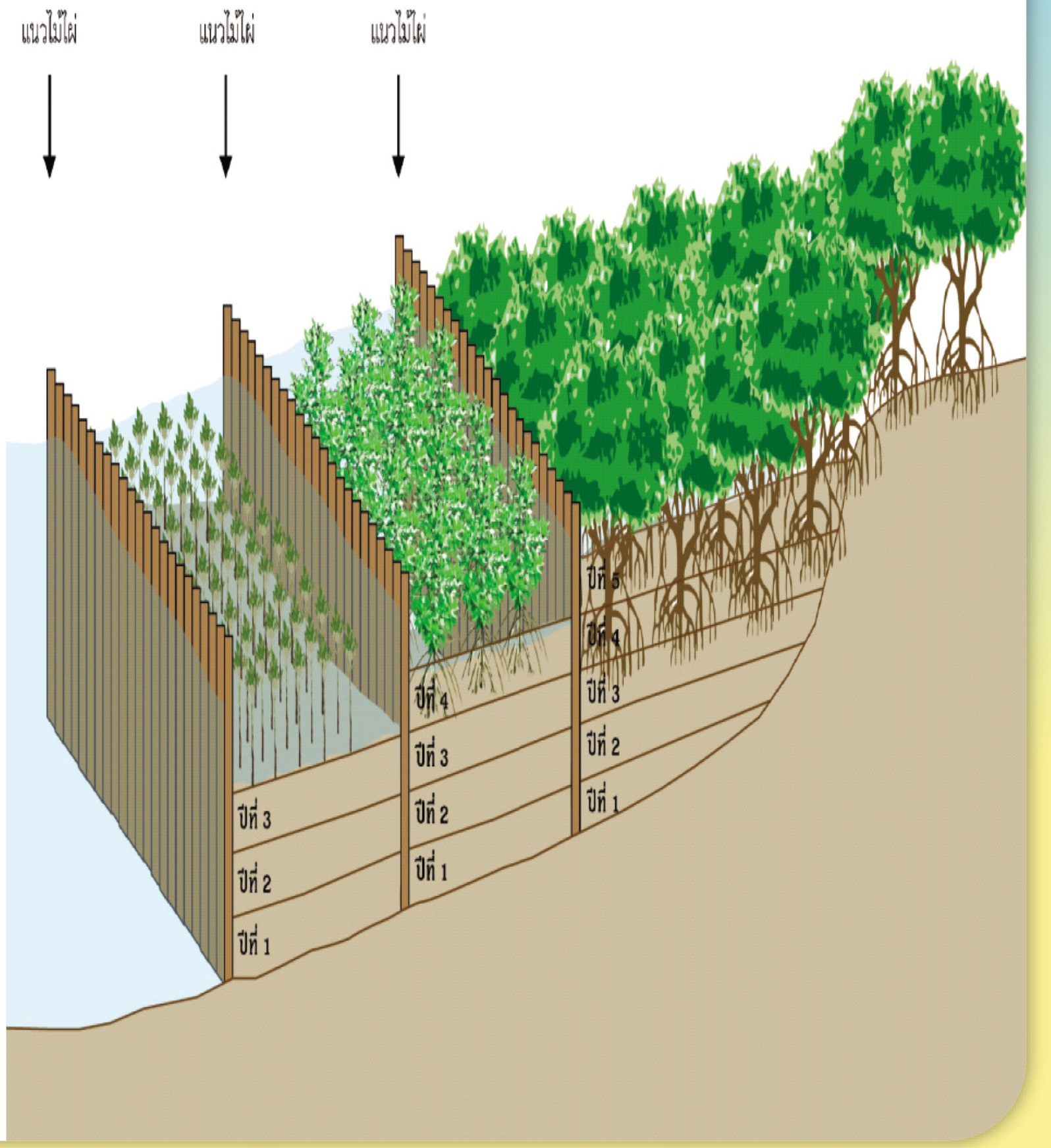

ความเป็นมา ของการปักไม้ไผ่

จังหวัดสมุทรสาคร มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 41.8 กิโลเมตร ลักษณะเป็นหาดเลนเชื่อมติดต่อกับเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทางด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ต่อเนื่องไปจนถึงจังหวัดสมุทรสงคราม ในอดีตบริเวณหมู่ 3 ต.โคกขามและหมู่ 8 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ เคยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อปี 2502 ต่อมามีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่นทำนาเกลือและนากุ้ง ป่าชายเลนจำนวนจึงลดน้อยลงเหลือเฉพาะบริเวณริมชายฝั่งทะเล เมื่อปี 2548 พายุลินดาได้พัดเข้าสู่ประเทศไทยและบริเวณอ่าวไทยตอนบน ซึ่งเป็นภัยธรรมชาติที่รุนแรง ทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งทะเลส่งผลกระทบต่อบ้านเรือนและที่ทำกินของประชาชน ผู้นำชุมชน

ตำบลโคกขามและตำบลพันท้ายนรสิงห์และชาวบ้าน ได้รวมตัวกันและคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปักไม้ไผ่ทำโพงพางและทำคอกเลี้ยงหอยแมลงภู่ซึ่งด้านหลังแนวไม้ไผ่เกิดมีการสะสมตะกอนเลน และช่วยลดความรุนแรงของกระแสคลื่นได้จึงได้มีการนำภูมิปัญญานี้มาผสมผสานกับความรู้จากการศึกษาด้านกระแสน้ำ คลื่นลม มาทดลองการปักไม้ไผ่โดยดำเนินการร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนได้กรอบแนวคิดในการป้องกันชายฝั่ง โดยมีวัตถุประสงค์เป้าหมายเพื่อชะลอความรุนแรงของคลื่นลมและให้เกิดตะกอนเลนขึ้นหลังแนวไม้ไผ่ แล้วจึงดำเนินการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ดินเลนที่มาทับถม อาจใช้ข้อความว่าปักไม้ไผ่ต้องได้ป่าเพื่อความยั่งยืนของชายฝั่ง ซึ่งจากการศึกษาทางวิชาการและนำมาผสมผสานภูมิปัญญาชุมชนจนเกิดแนวทางคือ จะดำเนินการในพื้นที่ชายฝั่งที่ถูกกัดเซาะเป็นลักษณะอ่าวเว้าเข้าไปในพื้นดิน และดำเนินการปักไม้ไผ่เป็นแนวห่างจากชายฝั่งไม่เกิน 50 เมตรเป็นชั้นๆ ระยะห่างชั้นละไม่เกิน 50 เมตร และปลูกต้นไม้ตามเมื่อเกิดการตกตะกอนเลน ดังรูป

คณะผู้จัดทำ

ผู้จัดทำ
สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 (ระยอง)

เนื้อเรื่อง
นางสาวหทัยทิพย์ ภิญโญ

รูปเล่มและภาพประกอบ
นางสาววิไลลักษณ์ ธานจันทร์ , นางสาวเกศราภรณ์ แพนสมบัติ

จัดพิมพ์
สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 (ระยอง)

จำนวนพิมพ์
4,500 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1
มีนาคม 2560

เจ้าของลิขสิทธิ์
สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 (ระยอง)

สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1 (ระยอง)

111/26 หมู่ 5 ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 21000

e-mail : dmcr1111@yahoo.co.th

โทรศัพท์: 038-020-070 | โทรสาร: 038-020-071

สำนักงานบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 1

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม